

Zbornik Instituta za kriminološka
i sociološka istraživanja
2022 / Vol. XLI / 1 / 9-26
Originalni naučni rad
Priljeno: 3. mart 2022. godine
Prihvaćeno: 2. maj 2022. godine
DOI: 10.47152/ziksi2022011
UDK: 159.922.8:796(497.11)
316.628-053.6:796(497.11)

POVEZANOST MOTIVACIONE KLIME ZA BAVLJENJE SPORTOM KREIRANE OD STRANE RODITELJA I UNUTRAŠNJE SPORTSKE MOTIVACIJE U ADOLESCENCIJI

Ana SLAVKOVIĆ*

Cilj istraživanja je da se identifikuje dominantan tip motivacione klime za bavljenje sportom koju kreiraju majka, odnosno otac (opažene od strane adolescenata starijeg osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta) i dominantna vrsta motivacije za bavljenje sportom, kao i da na osnovu istraživanja zaključimo koje dimenzije motivacione klime kreirane od strane roditelja najbolje predviđaju unutrašnju motivaciju za bavljenje sportom kod adolescenata, da bi ova saznanja primenili u edukativnom radu, doprineli pravilnom razvoju mladih sportista i boljim sportskim rezultatima. Takođe nas zanima da li se ova povezanost razlikuje između ispitanika u periodu rane i srednje adolescencije. Ispitivanje je obavljeno na uzorku od 200 adolescenata koji se bave sportom, uzrasta 11–19 godina. Za merenje spoljašnje, unutrašnje i amotivacije primenjena je Skala sportske motivacije – SMS-28, dok je za merenje percipirane motivacione klime za bavljenje sportom primenjen Upitnik opažene motivacione klime za bavljenje sportom kreirane od strane roditelja (Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire 2 – PIMCQ-2). Rezultati istraživanja su pokazali da motivaciona klima kreirana od strane oca i majke na poduzorku mladih adolescenata predviđa 35,7% varijanse unutrašnje motivacije za bavljenje sportom ($p < 0.05$), dok isti statistički model nije statistički značajan na poduzorku starijih adolescenata. Najznačajniji faktor u predviđanju unutrašnje motivacije za bavljenje

* Agencija za zapošljavanje „Mirna kuća”, Beograd. E-mail: psihologija.ana@gmail.com

sportom je motivaciona klima orijentisana na učenje koju kreira majka. Rezultati ukazuju na negativan efekat motivacione klime usmerene na postignuće, koja čini da mladi prilikom bavljenja sportom gube iz vida lepotu igre i usavršavanja sportskih veština, dok je u njihovom fokusu takmičarski duh i nadjačavanje protivnika, što dovodi do porasta amotivacije.

KLJUČNE REČI: motivaciona klima za bavljenje sportom / unutrašnja motivacija / adolescencija / roditelji

1. UVOD

U oblasti psihologije sporta, motivacija se često izdvaja kao jedan od ključnih činilaca sportskog uspeha (Gould et al., 2002). Pored toga, ističe se važnost motivacije kao faktora koji doprinosi istrajnosti tokom treniranja i takmičenja (Vallerand, 2007). Motivacija predstavlja stanje u kome smo iznutra pobuđeni potrebama, željama ili motivima na određeno ponašanje koje je usmereno ka postizanju nekog cilja. Ona ima veliko učešće u ostvarenju bilo kakvih životnih ciljeva, pa i u postizanju uspeha u sportu (Tubić, 2010).

Teorija samoodređenja, kao jedna od dominantnih teorija motivacije, podrazumeva postojanje tri vrste unutrašnje motivacije (za saznanjem, za ostvarenjem i unutrašnjim podsticajem), tri vrste spoljašnje motivacije (identifikacija, introjeksija i eksterna regulacija) i stanje nemotivisanosti (amotivacije) odnosno odsustva bilo kakve intencije za akciju (Deci & Ryan, 2000; Vallerand & Ratelle, 2002). Teorija samoodređenja je poslužila kao teorijska osnova za formiranje Skale sportske motivacije – SMS-28 (Pelletier et al., 1995) koja je primenjena u ovom istraživanju, sa ciljem za utvrdimo vrstu i stepen motivacije za sport kod mladih sportista.

Odnosi koje gradi adolescent sa značajnim osobama su ključni za razvoj intrinzičke motivacije u sportu (Weinstein & De Haan, 2014), a u najznačajnije spadaju odnosi između dece i roditelja (Deci & Ryan, 2000). Razlikuju se tri osnovne uloge koje roditelji mogu imati u sportuskim aktivnostima deteta: inicijator, interpretator i uzor (Lauer et al., 2010). Roditelj podstiče dete na sportske aktivnosti, ukazujući na moguće dobiti, interpretira situacije u kojima je dete manje ili više uspešno (npr. greške tumači kao nedopustive i izraz slabosti, ili kao priliku za novo učenje) i svojim primerom govori o tome zašto je sport važan (dokazivanje pred drugima ili lično zadovoljstvo). Istraživanja su pokazala da način na koji roditelji daju povratnu informaciju i vrsta očekivanja koja imaju, utiču na odluku mladog sportiste da nastavi da se bavi sportom, kao i na razvoj njegove motivacije za učešće u sportskim aktivnostima (Brustad et al., 2001; Brustad, 1992; Vesković, 2012; Vesković et al., 2013).

U oblasti psihologije sporta se postavilo pitanje koji oblik motivisanja deteta od strane roditelja je najbolji način za razvoj unutrašnje motivacije za bavljenje sportom

kod deteta (Allen & Hodge, 2006; Keegan et al., 2009; O'Rourke et al., 2013; Sánchez-Miguel et al., 2013). Većina istraživača u oblasti psihologije sporta posvetila je pažnju ispitivanju načina na koji trener, odnosno vršnjačka grupa utiču na motivisanje deteta za bavljenje sportom, dok je uticaj roditelja u ovoj oblasti u dosadašnjim istraživanjima bio zanemaren, posebno kada je reč o poređenju uticaja roditelja na sportsku motivaciju mladih i starijih adolescenata.

Cilj ovog istraživanja je da se identifikuje kako mladi sportisti opažaju dominantni tip motivacione klime za bavljenje sportom kreirane od strane majke, odnosno oca. Drugi cilj je da ustanovimo koja je dominantna vrsta sportske motivacije kod mladih i starijih adolescenata. Treći cilj je da ustanovimo koje dimenzije motivacione klime kreirane od strane roditelja najbolje predviđaju unutrašnju sportsku motivaciju mladih i starijih adolescenata, da bi ova saznanja primenili u edukativnom radu sa decom i roditeljima i na taj način doprineli pravilnom razvoju mladih sportista i boljim sportskim rezultatima.

2. MOTIVACIONA KLIMA KOJU KREIRAJU RODITELJI I MOTIVACIJA ZA BAVLJENJE SPORTOM KOD DECE

Istraživanja ukazuju na to da pored trenera i vršnjaka, majka i otac, kao najznačajnije figure prilikom odrastanja, takođe imaju veliki uticaj na motivisanje deteta na sportske aktivnosti (Allen & Hodge, 2006; Keegan et al., 2009). Horn i Horn (2007) smatraju da sistem verovanja i vrednosti koje imaju roditelji, određuje i način na koji će tretirati vlastitu decu. Postupci koji proizilaze iz verovanja i vrednosti roditelja se manifestuju kroz modelovanje, obezbeđivanje mogućnosti, emocionalnu podršku koju pružaju detetu i na taj način utiču na sistem verovanja i vrednosti njihove dece (Sánchez-Miguel et al., 2013). O'Rourke i saradnici (2013) su na osnovu rezultata svog istraživanja zaključili da je u poređenju sa motivacionom klimom koju grade treneri, motivaciona klima koju grade roditelji je od znatno većeg uticaja na samodeterminirajuću motivaciju mladih atletičara za učestvovanje u sportu. Uzrast kada spoljašnji uticaji najviše mogu da doprinesu pozitivnom sportskom i ličnom razvoju mladih sportista, ali i da dovedu do napuštanja sporta je između 13 i 14 godina (Mladenović & Marjanović, 2011).

Namera roditelja, vaspitača i trenera je da se kod dece na veoma ranom uzrastu formira motivacija za bavljenje sportom, upravo u periodu kada mogu da realizuju svoj puni potencijal. Iz tog razloga, obezbeđivanje adekvatnog okruženja je od velikog značaja, posebno kada je reč o motivacionoj klimi koju grade roditelji. Studije koje ispituju ovaj problem, imaju u osnovi različite perspektive i teorije, a jedna od njih je i *teorija samoodređenja*.

Uzimajući u obzir osnovne pojmove *teorije samoodređenja*, Stanley i saradnici (2012) navode da ponašanje osobe može da varira (na kontinuumu samoodređenja) od onih koja su spolja kontrolisana, do onih koja su determinisana vlastitom voljom. Intrinzička motivacija koja se nalazi na jednom kraju kontinuuma podrazumeva angažovanje u nekoj aktivnosti zbog zadovoljstva i uživanja u samoj aktivnosti.

Amotivacija koja se nalazi na drugom kraju kontinuuma podrazumeva nedostatak namere da osoba preduzme određeno ponašanje (Deci & Ryan, 2000). Spoljašnja motivacija je smeštena na sredini kontinuuma između amotivacije i unutrašnje motivacije, i podrazumeva da se osoba upušta u neko ponašanje da bi dobila pohvalu, priznanje, napredovanje, popularnost, viši društveni status, bolje ocene, stipendiju, novac.

Kada je reč o tipu motivacije na kontinuumu spoljašnja – unutrašnja motivacija, rezultati istraživanja ukazuju na to da kod mladih sportista prevladuje unutrašnja motivacija (Ntoumanis, 2001; Standage et al., 2003; Vesković, 2012), kao i da spoljašnji oblici motivacije za bavljenje sportom mogu biti solidna polazna osnova za razvoj unutrašnje motivacije, koja je znatno bolja investicija u budućnost mladog sportiste. Tako Vesković (2012) na osnovu ispitivanja obavljenog primenom fokus grupe, zaključuje da postoji tendencija rasta autonomnih vrsta motivacije protokom vremena. Iskazi svih učesnika fokus grupe (uzrasta 15 do 18 godina) ukazuju na to da su oni počeli da se bave sportom uglavnom pod uticajem roditelja, iz različitih spoljašnjih razloga (unapređivanje zdravlja i druženje), a vremenom su spoljašnji podsticaji prerasli u ljubav prema sportu, osećanje zadovoljstva i unutrašnju potrebu za bavljenje sportom.

Druga teorija koja se bavi uticajem socijalnog okruženja na sportsku motivaciju je *teorija postizanja cilja* (AGT). Postulira da postoje dve vrste dominantne orijentacije ka cilju: *orijentacija ka zadatku*, koja podrazumeva uživanje u određenoj aktivnosti, napor, želju za ličnim razvojem (kao motive za učenje), i *ego orijentisana* klima, koja na prvo mesto ističe pobedu. Motivaciona klima bazirana na *ego orijentaciji* podrazumeva da se postignuće očitava na osnovu poređenja sa drugima, greške se posmatraju kao negativne i kažnjavaju se. Naglašava normativne standarde (propisani standardi o tome šta se smatra prosečnim i iznadprosečnim rezultatom) (Roberts, 2012).

Ukratko, obe navedene teorije ukazuju na to da su sredinski faktori od velikog uticaja na motivaciju za bavljenje sportom. One se mogu smatrati međusobno komplementarnim. Ipak, postoje razlike koje se odnose na ugao gledanja na motivaciju. ATG teorija daje odgovore na pitanja koje standarde postignuća pojedinac postavlja – šta želi da postigne i kako procenjuje postignuće (Ntoumanis, 2001). Sa druge strane, teorija samodeterminacije nastoji da ukaže na to kako osoba postiže ciljeve – da li na više ili na manje autonoman način (Vallerand, 2000).

Studije koje su proistekle iz navedenih teorija su ispitivale značaj trenera, vršnjaka i porodične klime na motivaciju mladih sportista. Ustanovljeno je da motivaciona klima orijentisana na zadatak, koju kreiraju treneri i vršnjaci, blisko povezana sa uživanjem u sportskoj aktivnosti od strane atletičara (Vazou et al., 2006), dok je ona koju kreiraju roditelji povezana sa samodeterminirajućom motivacijom atletičara (O'Rourke et al., 2013, 2014).

Kulturološki faktori mogu u značajnoj meri uticati na povezanost između motivacione klime koju kreiraju roditelji i motivacije za bavljenje sportom, s obzirom na to da kulturni standardi u značajnoj meri određuju način vaspitanja dece (Sari et

al., 2013). Postoje razlike između individualističkih i kolektivističkih kultura, a odnose se na način vaspitanja dece i mogu biti od uticaja na način na koji roditelji nastoje da motivišu decu za sport.

Cilj ovog istraživanja je da ustanovimo efekte motivacione klime koju kreiraju roditelji na samodeterminirajuću motivaciju mladih sportista. Pretpostavka je da samodeterminirajuća motivacija pozitivno povezana sa klimom koja se odnosi na uživanje u samoj aktivnosti, dok je negativno povezana sa motivacionom klimom usmerenom na postignuće.

Posebno nas zanima razvojni aspekt ovog naučnog problema, odnosno da li je na osnovu motivacione klime za bavljenje sportom kreirane od strane oca, odnosno majke moguće predvideti unutrašnju motivaciju za bavljenje sportom u periodu rane (10 do 14 godina) i srednje adolescencije (15 do 18 godina). Razvojne karakteristike adolescenata u značajnoj meri utiču na odnos roditelj-adolescent i uticaj koji roditelji mogu da ostvare na formiranje vrednosti, motiva, interesovanja i životnih izbora kod mladih različitog uzrasta često nije jednak.

3. METODOLOGIJA

Predmet ovog istraživanja je povezanost između motivacione klime za treniranje određenog sporta (opažene od strane adolescenata starijeg osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta koji se bave sportom) kreirane od strane oca, odnosno majke, sa jedne strane, i sportske motivacije adolescenata starijeg osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta, sa druge strane.

3.1. Uzorak

Sistematsko neeksperimentalno istraživanje je sprovedeno na uzorku od ukupno 200 ispitanika, polovina osnovnoškolskog uzrasta, i polovina srednjoškolskog; 88 dečaka i 112 devojčica, Ukupno 60 ispitanika trenira odbojku, 50 košarku, 56 fudbal i ostale sportive 34 ispitanika. Roditelji ispitanika su dali saglasnost za njihovo učešće u istraživanju.

3.2. Instrumenti istraživanja

1. Skala sportske motivacije – SMS-28 (Pelletier et al., 1995)
2. Sastoji se od 28 stavki. Po četiri stavke mere svaki od po tri aspekta unutrašnje (za saznanjem, ostvarenjem i stimulacijom) i spoljašnje motivacije (identifikacija, introjekcija i eksterna regulacija), dok preostale četiri stavke mere dimenziju odsustva motivacije. Svaku od stavki ispitanici procenjuju na sedmostepenoj skali Likertovog tipa.
3. Upitnik opažene motivacione klime za bavljenje sportom kreirane od strane roditelja (Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire 2 – PIMCQ-2,

White et al., 1992). Upitnik se sastoji od 36 stavki, po 18 za oba roditelja. Ispitanici odgovaraju zaokruživanjem jednog od odgovora na petostepenoj skali Likertovog tipa. Upitnik se sastoji iz tri subskale. Prva subskala, Učenje/uživanje, odnosi se na motivacionu klimu usmerenu na učenje, dok se druge dve subskale, Postizanje uspeha bez napora i Briga zbog neuspeha, odnose na motivacionu klimu usmerenu na postignuće.

4. Upitnik konstruisan za potrebe istraživanja koji se odnosi na sociodemografske varijable (pol, uzrast, vrsta sporta koju ispitanik trenira, broj godina treniranja).

3.3. Procedura ispitivanja

Nakon prikupljanja saglasnosti roditelja, upitnici sa svim neophodnim instrukcijama su podeljeni ispitanicima. Učešće u istraživanju je na dobrovoljnoj bazi. Zadavanje upitnika je obavljeno u okviru sportskih klubova u kojima deca treniraju.

3.4. Obrada podataka

Statistička obrada dobijenih podataka je izvršena primenom statističkog programa IBM SPSS 25. Za obradu podataka su korišćene deskriptivna statistika, *t*-test i multipla regresiona analiza.

4. REZULTATI

4.1. Vrednosti parametara za ispitivane varijable i pouzdanost skala

Podskala motivaciona klima kreirana od strane majke, spoljašnja motivacija i amotivacija nemaju zadovoljavajuću pouzdanost, dok ostale podskale imaju. Dominantan oblik motivacione klime koji kreira majka, odnosno otac je motivaciona klima usmerena na učenje (Tabela 1).

Tabela 1. Deskriptivna statistika za korišćene varijable

	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	α
Motivaciona klima usmerena na učenje – majka	23	40	33,72	3,34	0.54
Motivaciona klima usmerena na postignuće – majka	13	40	24,2	6,2	0.74
Motivaciona klima usmerena na učenje – otac	11	40	33,66	4,15	0.74
Motivaciona klima usmerena na postignuće – otac	13	40	24,2	6,2	0.7
Unutrašnja motivacija	43	84	69,81	8,99	0.82
Motivacija za saznanjem	13	28	23,51	3,15	
Motivacija za ostvarenjem	13	28	23,39	3,76	
Motivacija stimulacijom	10	28	22,91	3,58	
Spoljašnja motivacija	29	75	50,26	9,75	0.68
Motivacija identifikacijom	9	28	19,57	3,62	
Motivacija introjektivnom	7	28	18,74	4,94	
Motivacija eksternom regulacijom	4	28	11,99	5,27	
Amotivacija	4	26	12,21	4,7	0.52

Kada se u razmatranje uzme dominantan tip motivacione klime za bavljenje sportom kreiran od strane majke, odnosno oca, na osnovu prikazanih rezultata u Tabeli 2, zaključujemo da je statistički značajno izraženija motivaciona klima usmerena na učenje, svedjedno da li je formira majka ili otac.

Tabela 2. Razlike u vrsti motivacione klime

	MK usmerena na učenje (N = 100)	MK usmerena na postignuće (N = 100)	<i>t</i>	<i>p</i>
	<i>M (SD)</i>			
Za majku	4,21 (0,41)	2,68 (0,68)	16.90	< 0.0005
Za oca	4,20 (0,51)	2,68 (0,68)	16.35	< 0.0005

MK – motivaciona klima.

Iz Tabela 3 i 4 vidimo da postoji statistički značajna razlika između svih vrsta motivacije, a najizraženija je unutrašnja motivacija ($F = 138.24$, $p < 0.05$).

Tabela 3. Razlike u vrsti motivacije

	Unutrašnja motivacija (N = 100)	Spoljašnja motivacija (N = 100)	Amotivacija (N = 100)	<i>F</i>	<i>p</i>
	<i>M (SD)</i>				
Vrste motivacije	5,81 (0,75)	4,18 (0,81)	3,03 (1,17)	138.24	< 0.0005

Tabela 4. Poređenje vrsta motivacije

Poređene grupe	<i>t</i>	<i>P</i>
Unutrašnja motivacija – Spoljašnja motivacija	4,61	< 0.0005
Unutrašnja motivacija – Amotivacija	4,92	< 0.0005
Spoljašnja motivacija – Amotivacija	4,41	< 0.0005

4.2. Povezanost motivacione klime kreirane od strane oca, odnosno majke i sportske motivacije adolescenata

Što se tiče motivacione klime kreirane od strane majki, dobijeni podaci pokazali su da je motivaciona klima usmerena na učenje pozitivno povezana sa unutrašnjom, ali i spoljašnjom motivacijom, dok isti oblik klime kreiran od strane oca, korelira statistički značajno sa unutrašnjom motivacijom. Dalje, motivaciona klima usmerena na postignuće kreirana od strane majke, odnosno oca pozitivno korelira sa spoljašnjom motivacijom, ali i amotivacijom (Tabela 5).

4.3. Razlike između mlađih i starijih adolescenata u izraženosti različitih oblika motivacione klime kreirane od strane oca, odnosno majke

Rezultati istraživanja su pokazali da ne postoji statistički značajna razlika između različitih vrsta motivacione klime koju kreiraju roditelji mlađih i starijih adolescenata vezano za sport (Tabela 6).

Tabela 5. Srednja vrednost, razlike i korelacije između oblika motivacione klime kreirane od strane majke/oca i oblika motivacije kod adolescenata

	Mlađi adolescenti (N = 50)	Stariji adolescenti (N = 50)	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>r</i> (UM)	<i>r</i> (SM)	<i>r</i> (A)
	<i>M</i> (<i>SD</i>)						
MKUU (majka)	33,36 (3,89)	34,08 (2,67)	-1.07	0.28	0,37**	0,21*	-0,16
MKUP (majka)	24,58 (6,89)	23,82 (5,47)	0.61	0.54	-0,16	0,24*	0,36**
Zabrinutost zbog neuspeha (majka)	12,62 (5,01)	12,12 (4,52)	0.52	0.60			
Postizanje uspeha bez napora (majka)	11,96 (3,03)	11,70 (2,48)	0.47	0.64			
MKUU (otac)	33,06 (5,19)	34,26 (2,66)	-1.45	0.15	0,44*	0,03	-0,16
MKUP (otac)	24,58 (6,89)	23,82 (5,47)	0.61	0.54	-0,16	0,24*	0,36**
Zabrinutost zbog neuspeha (otac)	12,62 (5,01)	12,12 (4,52)	0.52	0.60			
Postizanje uspeha bez napora (otac)	11,96 (3,03)	11,70 (2,48)	0.47	0.64			

* $p < 0.05$.

** $p < 0.001$.

MKUU – majka – motivaciona klima usmerena na učenje, kreirana od strane majke; MKUU– otac – motivaciona klima usmerena na učenje, kreirana od strane oca; MKUP – majka – motivaciona klima usmerena na postignuće, kreirana od strane oca; MKUP – otac – motivaciona klima usmerena na postignuće, kreirana od strane oca; UM – unutrašnja motivacija; SM – spoljašnja motivacija; A – amotivacija

4.4. Razlike između mlađih i starijih adolescenata u izraženosti različitih oblika motivacije za bavljenje sportom

Rezultati istraživanja su pokazali da ne postoji statistički značajna razlika između mlađih i starijih adolescenata s obzirom na izraženost različitih vrsta sportske motivacije (Tabela 6).

Tabela 6. Razlike u sportskoj motivaciji

	Mlađi adolescenti (N = 50)	Stariji adolescenti (N = 50)	<i>t</i>	<i>p</i>
	<i>M (SD)</i>			
Unutrašnja motivacija	68,68 (9,90)	70,94 (7,92)	-1.26	0.21
Spoljašnja motivacija	50,71 (10,39)	49,82 (9,17)	0.45	0.65
Amotivacija	11,76 (4,86)	12,66 (4,54)	-0.96	0.34

4.5. Razlike između adolescenata i adolescentkinja u izraženosti različitih oblika motivacione klime kreirane od strane majke, odnosno oca

Rezultati istraživanja ukazuju na to da nema statistički značajne razlike u izraženosti različitih oblika motivacione klime kreirane od strane majke, odnosno oca, između adolescenata različitog pola (Tabela 7).

Tabela 7. Rodne razlike u motivacionoj klimi kreiranoj od strane majke / oca

	Dečaci (N = 44)	Devojčice (N = 56)	<i>t</i>	<i>p</i>
	<i>M (SD)</i>			
Motivaciona klima usmerena na učenje (majka)	34,25 (3,17)	33,30 (3,44)	1.41	0.16
Motivaciona klima usmerena na postignuće (majka)	24,15 (5,92)	24,23 (6,46)	-0.06	0.95
Briga (majka)	12,06 (4,33)	12,60 (5,09)	-0.56	0.58
Postizanje uspeha bez napora (majka)	12,09 (3,00)	11,62 (2,56)	0.84	0.41
Motivaciona klima usmerena na učenje (otac)	34,20 (3,30)	33,23 (4,70)	1.16	0.25
Motivaciona klima usmerena na postignuće (otac)	24,15 (5,92)	24,23 (6,46)	-0.06	0.95
Briga oca	12,06 (4,33)	12,60 (5,09)	-0.56	0.58
Postizanje uspeha bez napora oca	12,09 (3,00)	11,62 (2,56)	0.84	0.41

4.6. Razlike između ispitanika različitog pola u izraženosti različitih aspekata sportske motivacije

Rezultati prikazani u Tabeli 8 ukazuju na to da nema statistički značajne razlike u izraženosti unutrašnje motivacije između ispitanika različitog pola. Uočena je statistički značajna razlika između devojčica i dečaka u izraženosti spoljašnje motivacije i amotivacije (dečaci imaju veću spoljašnju motivaciju i amotivaciju u odnosu na devojčice).

Tabela 8. Rodne razlike u sportskoj motivaciji

	Dečaci (N = 44)	Devojčice (N = 56)	<i>t</i>	<i>p</i>
	<i>M (SD)</i>			
Unutrašnja motivacija	68.22 (9.71)	71.05 (8.25)	-1.571	0.12
Spoljašnja motivacija	54.53 (8.28)	46.98 (9.59)	4.117	< 0.0005*
Amotivacija	13.88 (4.07)	10.89 (4.78)	3.313	0.001*

* $p < 0.05$.

** $p < 0.001$.

4.7. Da li je moguće na osnovu motivacione klime kreirane od strane majke i oca predvideti unutrašnju motivaciju za bavljenje sportom kod mlađih adolescenata?

Primenom višestruke linearne regresije dati u Tabeli 9 na poduzorku mlađih adolescenata dobijen je koeficijent determinacije (R^2) od 0.357, te zaključujemo da motivaciona klima kreirana od strane majke i oca predviđa 35.7% ukupne varijanse unutrašnje motivacije, $F = 8.53$, $p < 0.05$ (u pitanju je jedan zajednički model koji se odnosi na oba roditelja). Dobijeni model je statistički značajan, te zaključujemo da unutrašnja motivacija za bavljenje sportom može da se predvidi na poduzorku mlađih adolescenata na osnovu motivacione klime koju kreiraju otac i majka. Najznačajniji faktor u predviđanju unutrašnje motivacije za bavljenje sportom je motivaciona klima orijentisana na učenje koju kreira majka.

4.8. Da li je moguće na osnovu motivacione klime kreirane od strane majke i oca predvideti unutrašnju motivaciju za bavljenje sportom kod starijih adolescenata?

Na poduzorku starijih adolescenata, primenom višestruke linearne regresije je dobijen koeficijent determinacije (R^2) od 0.096, na osnovu čega zaključujemo da motivaciona klima kreirana od strane majke, odnosno oca, predviđa 9.6% ukupne varijanse, $F = 1.62$, $p > 0.05$ (u pitanju je jedan zajednički model koji se odnosi na oba roditelja). Dobijeni model nije statistički značajan, te zaključujemo da unutrašnju motivaciju za bavljenje sportom na poduzorku starijih adolescenata nije moguće predvideti na osnovu motivacione klime za bavljenje sportom kreirane od strane oca i majke (Tabela 10).

Tabela 9. Višestruka linearna regresiona analiza na poduzorku mlađih adolescenata

	<i>B</i>	β	<i>p</i>	<i>F</i>	<i>R</i> ²
Ceo model				8.53**	0.36
Konstanta	31.59		0.2*		
MKUU – majka	0.99	0.39	0.04*		
MKUU – otac	0.31	0.16	0.37		
MKUP – majka	-0.24	-0.17	0.18		
MKUP – otac	-0.24	0.17	0.18		

* $p < 0.05$.

** $p < 0.001$.

MKUU – majka – motivaciona klima usmerena na učenje, kreirana od strane majke; MKUU– otac – motivaciona klima usmerena na učenje, kreirana od strane oca; MKUP – majka – motivaciona klima usmerena na postignuće, kreirana od strane oca; MKUP – otac – motivaciona klima usmerena na postignuće, kreirana od strane oca; UM – unutrašnja motivacija; SM – spoljašnja motivacija; A – amotivacija

Tabela 10. Višestruka linearna regresiona analiza na poduzorku starijih adolescenata

	<i>B</i>	β	<i>p</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>R</i> ²
Ceo model				1.62	0.19	0.1
Konstanta	44.58		0.02*			
MKUU – majka	-0.19	-0.06	0.68			
MKUU – otac	0.88	0.3	0.05			
MKUP – majka	0.1	0.07	0.64			
MKUP – otac	0.1	0.07	0.64			

* $p < 0.05$.

** $p < 0.001$.

MKUU – majka – motivaciona klima usmerena na učenje, kreirana od strane majke; MKUU– otac – motivaciona klima usmerena na učenje, kreirana od strane oca; MKUP – majka – motivaciona klima usmerena na postignuće, kreirana od strane oca; MKUP – majka – motivaciona klima usmerena na postignuće, kreirana od strane oca

5. DISKUSIJA

Rezultati ukazuju na to da je dominantan oblik sportske motivacije i kod mlađih i kod starijih adolescenata *unutrašnja motivacija*, odnosno uživanje u telesnim pokretima, učenju novih sportskih veština, dok je motivaciona klima kreirana od strane majke, odnosno oca, pretežno usmerena na učenje. Stiče se utisak da roditelji pretežno nastoje da motivišu decu na bavljenje sportom ističući uživanje u telesnoj stimulaciji, ostvarivanje talenata i ličnih potencijala i zadovoljstvo koje donosi usvajanje novih sportskih veština, što potvrđuje rezultate ranijih istraživanja (Brustad & Partridge, 2002; Kolayış et al., 2017; Trbojević, 2018; Vesković, 2012).

Motivaciona klima kreirana od strane majke usmerena na učenje pozitivno korelira sa unutrašnjom i spoljašnjom sportskom motivacijom mlade osobe, što potvrđuje rezultate ranijih istraživanja (Brustad & Partridge, 2002; Kolayış et al., 2017; Trbojević, 2018; Vesković, 2012), dok drugi autori zaključuju da isto važi i za

motivacionu klimu kreiranu od strane oca (Kavussanu & Roberts, 1996; Lavigne et al., 2009; O'Rourke et al., 2013, Younes et al., 2013).

Podsticanje adolescenta da uživa u usavršavanju novih veština, može doprineti ne samo unutrašnjoj, nego i spoljašnjoj sportskoj motivaciji. Na osnovu stečenih novih znanja, mlada osoba ostvaruje lične i socijalne dobiti: gradi pozitivnu sliku o sebi, lakše formira identitet, uspeva da se na lepši način predstavi u krugu vršnjaka istog i suprotnog pola, što se pozitivno odražava na samopouzdanje i doživljaj samoeфикаsnosti. Poruku roditelja „uživaj u učenju novih sportskih veština” adolescent može interpretirati „zato što je to samo po sebi prijatno” i „zato što ću kao odličan sportista biti popularniji u krugu vršnjaka, imati više samopouzdanja”.

Motivaciona klima kreirana od strane majke i oca, usmerena na postignuće pozitivno korelira sa amotivacijom, što možemo objasniti činjenicom da neumerena želja roditelja da njihovo dete bude u sportu uspešnije od drugih, može negativno da se odrazi na sportsku motivaciju. Roditelj koji postavlja previsoke standarde u neskladu sa realnim mogućnostima deteta često postiže samo kontra efekat. Dete koje nije zadovoljilo visoke aspiracije roditelja umesto da uživa u telesnim pokretima, timskoj igri, učenju novih veština, biva zaokupljeno doživljajem ličnog neuspeha jer nije ostvarilo očekivanja roditelja i negativno se uslovljava na samu sportsku aktivnost. To može da dovede do dekoncentrisanosti prilikom izvođenja sportskih aktivnosti, slabe i unutrašnje i spoljašnje motivacije, dodatno oslabi sportske rezultate i učini doživljaj sportske kompetencije još slabijim. Krajnji efekat je još slabija motivacija za bavljenje sportom. Sličan rezultat je dobio Kolayış et al. (2017) na uzorku mlađih adolescenata.

Na osnovu rezultata istraživanja možemo da zaključimo da ne postoji statistički značajna razlika između mlađih i starijih adolescenata s obzirom na izraženost različitih oblika sportske motivacije, što je u suprotnosti sa nalazima Vesković (2012) koja na osnovu svog ispitivanja (na uzorku ispitanika uzrasta 15–18 godina) zaključuje da tokom razvoja dolazi do rasta unutrašnje motivacije. Rezultati narednih istraživanja treba da bliže razjasne ovo naučno pitanje. Moguće je da spoljašnji oblici motivacije i dalje ostaju vrlo prisutni i u srednjem adolescentnom periodu, s obzirom na to da bavljenje sportom često omogućava veću popularnost u vršnjačkoj grupi, kao i kod osoba suprotnog pola, a medijski uzori ističu snažno i mišićavo telo kod pripadnika oba pola, kao prototip muževnosti, odnosno ženstvenosti. Pre desetak godina prototip privlačnog izgleda kod devojaka nije podrazumevao mišićavu konstituciju koja se formira kao rezultat intenzivnih treninga, kao što je to slučaj danas. To može biti jedan od razloga zašto motivacija koja se odnosi na bavljenje sportom ne napreduje tokom razvoja od spoljašnje ka unutrašnjoj, kao što su to pokazala neka ranija istraživanja. Moguće je da mnoge mlade osobe donose odluku da počnu da se bave sportom upravo zbog postizanja privlačnog izgleda u skladu sa kulturnim normativima, i iz istog razloga istrajavaju u tome, ne nalazeći naručito zadovoljstvo u samoj sportskoj aktivnosti.

Rezultati našeg istraživanja takođe su pokazali da ne postoji statistički značajna razlika u motivacionoj klimi kreiranoj od strane majke, odnosno oca, između mlađih i starijih adolescenata. Na osnovu toga možemo da zaključimo da roditelji podstiču

dete na bavljenje sportom iz razloga koji tokom vremena ostaju relativno postojani, bilo da kod adolescenta podstiču želju za dokazivanjem, nadjačavanjem, očuvanjem zdravlja, lepši izgled, bilo da nastoje da ih motivišu sugerišući im da uživaju u usavršavanju novih sportskih veština, telesnim pokretima i timskoj igri.

Rezultati istraživanja su pokazali da nema statistički značajne razlike između ispitanika različitog pola s obzirom na sportsku motivacionu klimu, što ukazuje na to da roditelji na sličan način pristupaju sportskom vaspitanju i devojčica i dečaka, a polni stereotipi nemaju mnogo uticaja.

Kod ispitanika muškog pola je statistički značajno veća spoljašnja motivacija i amotivacija. To možemo objasniti činjenicom da mediji i vršnjačka grupa ističu kao značajan element maskulinog identiteta uspeh u sportu, nadjačavanje protivnika, snažno i mišićavo telo. Izraženija amotivacija može se objasniti većim pritiskom koji dečaci nameću sami sebi, vezano za postizanje natprosečnih rezultata u sportu (u suprotnom lakše postaju demotivisani u odnosu na devojčice). Stiče se utisak da neuspeh u sportu teže doživljavaju dečaci upravo zbog toga što sportske uspehe vide kao dokaz muževnosti i ostvarivanja kulturnih normativa.

Mediji poslednjih desetak godina forsiraju mišićavo i snažno telo kao prototip ženstvenosti, ali ovaj stereotip ženske lepote nije dominantan koliko prethodno opisani stereotip maskuliniteta, koji postoji više hiljada godina. Devojčice lakše podnose prosečne ili ispodprosečne rezultate u sportu, verovatno zbog toga što im kultura ne nameće stroge standarde koji se odnose na sportske uspehe, niti se stereotip femininosti u značajnoj meri dovodi u vezu sa visokim sportskim rezultatima.

Rezultati istraživanja su pokazali da motivaciona klima kreirana od strane oca i majke na poduzorku mlađih adolescenata predviđa 35,7% ukupne varijanse unutrašnje sportske motivacije. Najznačajniji faktor je motivaciona klima orijentisana na učenje koju kreira majka, što potvrđuje rezultate Kolayış et al. (2017). Unutrašnju sportsku motivaciju kod starijih adolescenata nije moguće predvideti na osnovu motivacione klime kreirane od strane oca i majke. To možemo objasniti razvojnim karakteristikama adolescencije: intenzivne promene na telesnom i kognitivnom planu (razvoj kritičkog mišljenja, što mladoj osobi omogućava da kritikuje roditelje i druge autoritete, formira autonomne vrednosti i interesovanja) (Slavković, 2019), promene na socijalnom planu, (tendencija ka separaciji i nezavisnosti u odnosu na roditelje, jačanje veza sa vršnjacima u periodu srednje adolescencije (Hunter & Youniss, 1982; Youniss & Smollar, 1985; Rowllins & Holl, 1988, prema Opačić, 1995), uviđanje nesavršenosti kod roditelja (Srna, 1997), što se odražava na uticaj koji roditelji imaju na motivaciju, izbore i odluke adolescenta. Rezultati su saglasni sa istraživanjem Mladenović i Marjanović (2011) koji navode da je uzrast kada spoljašnji uticaji najviše mogu da doprinesu pozitivnom sportskom razvoju mladih sportista, između 13 i 14 godina.

Pitanje da li u *periodu srednje adolescencije* na unutrašnju motivaciju za bavljenje sportom ponajviše utiču vršnjaci, kao značajne figure u odrastanju mlade osobe, ili je ona pretežno autonoman izbor adolescenta, nastao kao rezultat ličnog iskustva u

sportu, interesovanja, vrednosti i životnih izbora koje je formirao, treba bliže da rasvetle buduća istraživanja.

6. ZAKLJUČAK

Najznačajniji rezultat ovog istraživanja odnosi se na značaj razvojnog konteksta u kome se kreira motivaciona klima za bavljenje sportom. Mlađi adolescenti, uzrasta 10– 14 godina, s obzirom na razvojne karakteristike ovog perioda, još uvek nisu dostigli razvojne promene na kognitivnom, emocionalnom i socijalnom planu koje čine da u periodu srednje adolescencije roditelje u znatno manjoj meri doživljavaju kao uzor i autoritet, što u značajnoj meri utiče na njihovu motivaciju i izbore. Mlade osobe u periodu srednje adolescencije (od 15. do 19. godine) su sklone suprotstavljanju autoritetu, a sa druge strane smatraju da su dovoljno zrele da donose autonomne izbore. To je istovremeno i najznačajniji doprinos ovog istraživanja, s obzirom da ovo naučno pitanje do sada nije ispitivano. Nedostatak istraživanja je to što nismo ispitali da li je unutrašnja motivacija za bavljenje sportom kod mladih u periodu srednje adolescencije nastala pod većim uticajem vršnjačke grupe ili medija kao agenasa socijalizacije, ili adolescenti ovakav izbor prave nezavisno, na osnovu ličnog iskustva i preferencija. Naredna istraživanja treba da bliže pojasne ovo pitanje.

U naučnoj oblasti koja se odnosi na motivaciju za bavljenje sportom ostalo je nerazjašnjeno da li sa uzrastom dolazi do povećanja unutrašnje motivacije ili se na ovom planu ne događaju značajne promene, s obzirom na to da su rezultati ovog i prethodnih istraživanja nesaglasni.

Posebno skrećemo pažnju na značaj motivisanja dece i mladih na bavljenje sportom kroz isticanje zadovoljstva koje donosi telesna stimulacija prilikom fizičkih aktivnosti, zdravog tela i duha, jedinstva čoveka i prirode, umesto tipično individualističkih vrednosti koje odlikuje takmičarski duh i slepa želja za nadjačavanjem protivnika. Iza ove želje da se pred drugima predstave kao superiorniji, često se krije unutrašnja nesigurnost i otuđenost od autentičnih osećanja.

Rezultati i našeg i prethodnih istraživanja ukazuju na negativan efekat motivacione klime usmerene na postignuće, koja čini da mladi prilikom bavljenja sportom gube iz vida lepotu igre i usavršavanja sportskih veština, dok je u njihovom fokusu takmičarski duh i nadjačavanje protivnika. Forsiranje navedenog oblika motivacione klime dovodi do porasta amotivacije, čini mladu osobu nemotivisanom za učešće u sportskim aktivnostima jer u njima nije ni imala prilike da sagleda ono što je zaista vredno, s obzirom na neadekvatno sportsko vaspitanje u porodici.

Kulturološki faktori mogu uticati na povezanost između motivacione klime koju kreiraju roditelji i motivacije za bavljenje sportom, s obziromna to da kulturni standardi u značajnoj meri određuju način vaspitanja dece (Sari et al., 2013). Namesto Zapadne kulture koja je tipično individualistička i sagledava sport kao nadjačavanje protivnika i slepu želju za uspehom, potrebno je da se više okrenemo

vrednostima Istočnjačke kulture, koja naglašava jedinstvo sa prirodom umesto otuđenosti. Zapadni takmičarski duh, materijalizam i intelektualizam predstavljaju kontrast Istočnom pojmu prihvaćenosti, kao bazi dobrobiti i celovitosti (Suzuki & From, 1969). U tom svetlu treba sagledavati i sport, kao način da čovek prihvati svoja autentična osećanja i jedinstvo sa prirodom, uživa u telesnom i duhovnom skladu i učenju novih veština.

LITERATURA

- (1) Allen, J. B., & Hodge, K. (2006). Fostering a learning environment: coaches and the motivational climate. *International Journal of Sport Science and Coaching*, 1(3), 260–277. <https://doi.org/10.1260/174795406778604564>
- (2) Brustad, R. J. (1992). Integrating socialization influences into the study of children's motivation in sport. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 14(1), 59–77. <https://doi.org/10.1123/jsep.14.1.59>.
- (3) Brustad, R. J., & Partridge, J. A. (2002). Parental and peer influence on children's psychosocial development through sport. In F. L. Smoll, & R. E. Smith (Eds.), *Children and youth in sport: A biopsychosocial perspective* (pp. 187–210). Kendall Hunt Publishing.
- (4) Brustad, R. J., Babkes, M. L., & Smith, A. L. (2001). Youth in Sport Psychological Considerations. *Handbook of Sport Psychology*, 2, 604–635.
- (5) Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The „what” and „why” of goal pursuits: Human need and the self-determination of behavior. *Psychology Inquiry*, 11(4), 227–268. http://dx.doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- (6) Gould, D., Dieffenbach, K., & Moffett, A. (2002). Psychological Characteristics and Their Development in Olympic Champions. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14(3), 172–204. <http://dx.doi.org/10.1080/10413200290103482>
- (7) Horn, T. S., & Horn, J. L. (2007). Family influences on children's sport and physical activity participation, behavior, and psychosocial responses. In G. Tenenbaum & R. C. Elkhound (Eds.), *Handbook of sport psychology* (pp. 685–711). John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9781118270011.CH31>
- (8) Kavussanu, M., & Roberts, G. C. (1996). Motivation in physical activity contexts: The relationship of perceived motivational climate to intrinsic motivation and self-efficacy. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18(3), 264–280. <http://dx.doi.org/10.1123/jsep.18.3.264>
- (9) Keegan, R. J., Harwood, C. G., Spray, C. M., & Lavallee, D. E. (2009). A qualitative investigation exploring the motivational climate in early career sports participants: Coach, parent and peer: influences on sport motivation. *Psychology of Sport and Exercise*, 10(3), 361–372. <http://dx.doi.org/10.1016/j.psychsport.2008.12.003>
- (10) Kolayış, H., Sarı, İ., & Çelik, N. (2017). Parent-initiated motivational climate and self-determined motivation in youth sport: how should parents behave to keep their child in sport?. *Kinesiology*, 49(2), 217–224. <http://dx.doi.org/10.26582/k.49.2.4>
- (11) Lauer, L., Gould, D., Roman, N., & Pierce, M. (2010). Parental behaviors that affect junior tennis player development. *Psychology of Sport and Exercise*, 11(6), 487–496. <http://dx.doi.org/10.1016/j.psychsport.2010.06.008>
- (12) Lavigne, G. L., Hauw, N., Vallerand, R. J., Brunel, P., Blanchard, C., Cadorette, I., & Angot, C. (2009). On the dynamic relationships between contextual (or general) and situational (or state) motivation toward exercise and physical activity: A

- longitudinal test of the top-down and bottom-up hypotheses. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 7(2), 147–168.
<http://dx.doi.org/10.1080/1612197X.2009.9671897>
- (13) Mladenović, M., & Marjanović, A. (2011). Neke razlike u sportskoj motivaciji mladih fudbalera Rusije, Srbije i Crne Gore. *SportLogia*, 7(2), 141–149.
<http://dx.doi.org/10.5550/sgia.110702.se.141M>
- (14) Ntoumanis, N. (2001). Empirical links between achievement goal theory and self-determination theory in sport. *Journal of Sport Science*, 19(6), 397–409.
<https://doi.org/10.1080/026404101300149357>
- (15) O'Rourke, D. J., Smith, R. E., Smoll, F. L., & Cumming, S. P. (2013). Parent-initiated motivational climate and young athletes' intrinsic-extrinsic motivation: Cross-sectional and longitudinal relations. *Journal of Child and Adolescent Behavior*, 1(2), 109. <https://doi.org/10.4172/jcalb.1000109>
- (16) O'Rourke, D. J., Smith, R. E., Smoll, F. L., & Cumming, S. P. (2014). Relations of parent and coach-initiated motivational climates to young athletes' self-esteem, performance anxiety, and autonomous motivation: Who is more influential?. *Journal of Applied Sport Psychology*, 26(4), 395–408.
<http://dx.doi.org/10.1080/10413200.2014.907838>
- (17) Opačić, G. (1995). *Ličnost u socijalnom ogledalu*. Institut za pedagoška istraživanja.
- (18) Pelletier, L. G., Tuson, K. M., Fortier, M. S., Vallerand, R. J., Briere, N. M., & Blais, M. R. (1995). Toward a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation, and amotivation in sports: The Sport Motivation Scale (SMS). *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 17(1), 35–53. <http://dx.doi.org/10.1123/jsep.17.1.35>
- (19) Roberts, G. C. (2012). Motivation in sport and exercise from an Achievement Goal Theory perspective: After 30 years, where are we? In G.C. Roberts & D. Treasure (Eds.), *Advances in motivation in sport and exercise*, Vol. 3 (pp. 5–58). Human Kinetics. <https://doi.org/10.5040/9781492595182.ch-001>
- (20) Sánchez-Miguel, P. A., Leo, F. M., Sánchez-Oliva, D., Amado, D., & García-Calvo, T. (2013). The Importance of Parents' Behavior in their Children's Enjoyment and Amotivation in Sports. *Journal of Human Kinetics*, 36(1), 169–177.
<https://doi.org/10.2478/hukin-2013-0017>
- (21) Sari, E., Ilić, J., & Ljubojević, M. (2013). The comparison of task and ego orientation and general self-esteem of Turkish and Montenegrin young basketball players. *Kinesiology*, 45(2), 203–212.
- (22) Slavković, A. (2019). *Odnos roditelj – adolescent i mentalno zdravlje u adolescenciji*. Beograd: Alma.
- (23) Srna, J. (1995). *Biti ili ne biti – studija samoubilaštva mladih*. Beograd: IP “Žarko Albulj”.
- (24) Standage, M., Duda, J. L., & Ntoumanis, N. (2003). A model of contextual motivation in physical education: Using constructs from self-determination and achievement goal theories to predict physical activity intentions. *Journal of Educational Psychology*, 95(1), 97–110. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.95.1.97>
- (25) Stanley, D. M., Cumming, J., Standage, M., & Duda, J. L. (2012). Images of exercising: Exploring the links between exercise imagery use, autonomous and controlled motivation to exercise, and exercise intention and behavior. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(2), 133–141.
<https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2011.10.002>
- (26) Suzuki, D. T., & From, E. (1969). *Zen budizam i psihoanaliza*. Beograd: Nolit.

- (27) Trbojević, J. (2018). *Socio–psihološki prediktori odustajanja od sporta u adolescenciji* [doktorska disertacija]. Univerzitet u Novom Sadu. https://hdl.handle.net/21.15107/rcub_nardus_10389
- (28) Tubić, T. (2009). *Psihologija sporta*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- (29) Vallerand, R. (2000). Deci and Ryan's self–determination theory: A view from the hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation. *Psychological Inquiry*, 11(4), 312–318. <https://www.jstor.org/stable/1449629>
- (30) Vallerand, R. J. (2007). A hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation for sport and physical activity. In M. S. Hagger & N. L. D. Chatzisarantis (Eds.), *Intrinsic motivation and self–determination in exercise and sport* (pp. 255–279, 356–363). Human Kinetics. <http://dx.doi.org/10.5040/9781718206632.ch-017>
- (31) Vallerand, R. J., & Ratelle, C. F. (2002). Intrinsic and extrinsic motivation: A hierarchical model. In E. L. Deci & R. M. Ryan (Eds.), *Handbook of self–determination research* (pp. 37–64). University Rochester Press. [http://dx.doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60019-2](http://dx.doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60019-2)
- (32) Vazou, S., Ntoumanis, N., & Duda, J. L. (2006). Predicting young athletes' motivational indices as a function of their perceptions of the coach– and peer–created climate. *Psychology of Sport and Exercise*, 7(2), 215–233. <http://dx.doi.org/10.1016/j.psychsport.2005.08.007>
- (33) Vesković, A. (2012). *Roditelji kao agensi sportske socijalizacije mladih* [doktorska disertacija]. Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Beograd. <https://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/3213>
- (34) Vesković, A., Valdevit, Z., & Đorđević–Nikić, M. (2013). Goal orientation and perception of motivational climate initiated by parents of female handball players of different competition levels. *Facta Universitatis: Physical Education and Sport*, 11(3), 337–345.
- (35) Weinstein, N., & De Haan, C. R. (2014). On the mutuality of human motivation and relationships. In N. Weinstein (Ed.), *Human motivation and interpersonal relationships: Theory, research, and applications* (pp. 3–26). Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-017-8542-6_1
- (36) White, S. A., Duda, J. L., & Hart, S. (1992). An exploratory examination of the parent–initiated motivational climate questionnaire. *Perceptual and Motor Skills*, 75(3), 875–880. <http://dx.doi.org/10.2466/pms.1992.75.3.875>
- (37) Younes, S., Ciccomascolo, L., & Shim, M. (2013). Climate and motivation for women athletes in Palestine. *The ICHPER–SD Journal of Research in Health, Physical Education, Recreation, Sport and Dance*, 8(1), 12–19.

RELATIONSHIP BETWEEN SPORT MOTIVATION CLIMATE CREATED BY PARENTS AND INTERNAL SPORT MOTIVATION IN YOUNGER AND OLDER ADOLESCENTS

This research aims to identify the dominant type of sports motivation climate created by the mother or father (perceived by adolescents) and the dominant type of sports motivation, as well as to conclude which dimensions of the motivational climate created by parents, the best predict the internal sport motivation, to apply this knowledge in educational work, contribute to the proper development of young sportsmen and better sports results. We are also interested in whether this relationship differs between the respondents in the period of early and middle adolescence. The study was conducted on a sample of 200 adolescents who play sports, aged 11–19. The Sports Motivation Scale – SMS-28 was used to measure external, internal and amotivation, while the Perceived Motivational Climate Questionnaire was used to measure the perceived sport motivation climate (Climate in Sport Questionnaire 2 – PIMCQ-2). The results of the research showed that the motivational climate created by father and mother in the subsample of younger adolescents predicts a 35.7% variance of internal sport motivation ($p < 0.05$), while the same statistical model is not statistically significant in the subsample of older adolescents. The most important factor in predicting internal sports motivation is the learning-oriented motivational climate created by the mother. The results indicate a negative effect of the achievement-oriented motivational climate, which makes adolescents underestimate the beauty of playing sports and improving sports skills, while their focus is on competitive spirit and overcoming opponents, which leads to increased amotivation.

KEY WORDS: *motivational climate for playing sports / internal motivation / adolescence / parents*